DISLEKSIJOS FORMOS IR METODINIAI PATARIMAI TĖVAMS

Praktinė atmintinė šeimai: kaip suprasti vaiko skaitymo sunkumus ir padėti mokytis namuose.

Kas yra disleksija?

Disleksija – specifinis mokymosi (skaitymo) sutrikimas, kuriam būdingi žodžių atpažinimo, skaitymo tikslumo ir (arba) sklandumo sunkumai. Disleksija nėra tingėjimas ar menkų intelektinių gebėjimų požymis.

Literatūroje aprašomos disleksijos formos

Forma	Požymiai	Pagalbos kryptis
Fonologinė	Sunku susieti garsus su raidėmis, jungti garsus į žodžius, perskaityti naujus ar išgalvotus žodžius.	Nuosekliai mokyti garsų ir raidžių atitikmenų, garsų jungimo, skiemenų ir žodžių skaitymo.
Paviršinė	Žodžiai atpažįstami lėtai; net dažni žodžiai skaitomi paraidžiui ar skiemenuojant.	Kartoti tikslų žodžių skaitymą, mokyti rašybos dėsningumų, trumpus tekstus skaityti pakartotinai.
Mišrus skaitymo sunkumų profilis	Kartu pasireiškia garsinio dekodavimo ir sklandaus žodžių atpažinimo sunkumai.	Derinti garsų ir raidžių mokymą su nuosekliu žodžių skaitymo tikslumo ir sklandumo lavinimu.
Dėmesio disleksija (specializuotas terminas)	Skaitant gali būti painiojamos gretimų žodžių raidės. Tai nėra įprasta atskira klinikinė diagnozė.	Mažinti teksto vizualinį perkrovimą, stebėti konkrečias klaidas ir tartis su specialistu.

Svarbu: šios formos aprašo skaitymo sunkumų profilius, bet nėra savarankiškos oficialios diagnozės. Pagal atsiradimą skiriama raidos disleksija ir įgyta disleksija (aleksija), atsirandanti po neurologinio pažeidimo.

1. Skaitymo lavinimas namuose

• Trumpai ir reguliariai. Skaitymui skirkite apie 10–15 minučių, tačiau laiką derinkite prie vaiko nuovargio.

• Skaitykite kartu. Suaugusysis parodo, kaip perskaityti sakinį, tada skaito vaikas; galima skaityti pakaitomis.

• Kartokite trumpus tekstus. Pakartotinis skaitymas padeda didinti tikslumą ir sklandumą, kai tekstas vaikui įveikiamas.

• Naudokite garso knygas. Jos padeda suprasti turinį ir plėsti žodyną, bet nepakeičia tiesioginio skaitymo mokymo.

• Neskubinkite. Pirmiausia siekite tikslaus skaitymo, o tik vėliau – didesnio tempo.

2. Fonologinis suvokimas ir raidžių pažinimas

• Garsų paieška. Pasakykite „lapas“: koks pirmas ir paskutinis garsas?

• Garsų langeliai. Už kiekvieną ištartą garsą dėkite po žetoną, paskui žetonus pakeiskite raidėmis.

• Žodžių keitimas. Sudėkite žodį iš raidžių kortelių, pakeiskite vieną raidę ir perskaitykite naują žodį.

• Skiemens žaidimas. Plokite žodžio skiemenis, tada juos sujunkite ir perskaitykite visą žodį.

3. Rašymo ir rašybos stiprinimas

• Mokykite išgirsti garsą, surasti jo raidę, užrašyti ir perskaityti sudarytą žodį.

• Vienu metu aptarkite tik 1–2 dažniausiai pasikartojančias klaidas.

• Naudokite atramines korteles su raidėmis, dvibalsiais, minkštumo ženklu ir konkrečiomis taisyklėmis.

• Leiskite atsakyti žodžiu, kai tikrinamos dalyko žinios, o ne rašybos gebėjimai.

4. Mokymosi organizavimas ir emocinė pagalba

• Sudėtingą užduotį padalykite į mažus žingsnius: perskaityk – atlik – pasitikrink.

• Pateikite vieną aiškią instrukciją; numatykite trumpas pertraukas.

• Pastebėkite konkrečią pažangą: „Šiandien šį žodį perskaitei tiksliau.“

• Venkite lyginimo su kitais vaikais ir pastabų „pasistenk labiau“.

• Su mokytoju ir specialistais susitarkite, kokius skaitymo įgūdžius šiuo metu svarbiausia stiprinti.

5. 15 minučių namų veiklos pavyzdys

• 3 min. – 4–5 raidžių ir jų garsų kartojimas.

• 4 min. – 4–6 žodžių sudarymas iš raidžių kortelių.

• 5 min. – trumpo, tinkamo sudėtingumo teksto skaitymas.

• 3 min. – kelių žodžių pakartojimas ir sėkmės aptarimas.

Ko vengti?

Neverskite skaityti garsiai ilgai ar per nuovargį; netaisykite kiekvienos klaidos be paaiškinimo; nesitikėkite, kad specialus šriftas, spalvota plėvelė ar akių pratimai savaime pašalins disleksiją.

Pagrindinis principas: veiksmingiausia pagalba – aiškus, sistemingas garsų ir raidžių ryšių, dekodavimo, skaitymo tikslumo ir sklandumo mokymas. Namų veikla papildo, bet nepakeičia specialistų pagalbos.

Parengta kaip informacinė metodinė atmintinė tėvams. Pagalbos būdus reikėtų individualizuoti pagal vaiko vertinimo rezultatus.